

Троянський кінь (Падіння Трої)

Міфи троянського циклу

© Автор адаптації та перекладу - Олег Гнатюк

Попри довгі роки облоги, греки так і не змогли здобути Трою силою зброї. Тоді хитромудрий Одиссей запропонував вдатися до обману. За його задумом, потрібно було збудувати величезного дерев'яного коня, достатньо великого, щоб усередині могли сховатися найвідважніші грецькі воїни. Решта війська мала залишити табір, сісти на кораблі й відплисти від берегів Троади (*історична область навколо Трої*), сховавшись за островом Тенедос. Коли ж троянці самі ввезуть коня до міста, уночі сховані в ньому герої вийдуть назовні, відчинять міські брами, і грецьке військо, непомітно повернувшись, захопить Трою. Одиссей був переконаний, що лише така хитрість допоможе завершити війну.

План Одиссея підтримав і віщун Калхас, який тлумачив знамення, послані Зевсом. Після довгих вагань грецькі ватажки погодилися. Славнозвісний майстер Епей разом зі своїм учнем, за покровительства богині Афіни Паллади, збудував велетенського дерев'яного коня. Усередині нього сховалися Неоптолем, Філоктет, Менелай, Ідомей, Діомед, молодший Аякс, Меріон, Одиссей та ще кілька уславлених героїв. Порожнина коня була заповнена озброєними воїнами, а вхід Епей замаскував так майстерно, що ніхто не міг навіть запідозрити, що всередині хтось є. Після цього греки спалили свій табір, сіли на кораблі й вийшли у відкрите море.

З високих мурів Трої мешканці міста з подивом спостерігали за дивним рухом у ворожому таборі. Вони довго не могли зрозуміти, що відбувається, аж

раптом побачили густий дим від пожеж. Тоді троянці вирішили, що греки нарешті полишили облогу й назавжди покинули ці землі. Охоплені радістю, вони відчинили брами міста й поспішили до спорожнілого табору.

Табір і справді був безлюдним. Лише де-не-де ще тліли залишки будівель. Троянці з цікавістю ходили між місцями, де ще недавно стояли намети Діомеда, Ахілла, Агамемнона, Менелая та інших грецьких ватажків. Усі були впевнені, що виснажлива війна закінчилася, небезпека минула і тепер можна повернутися до мирного життя.

Та раптом люди завмерли від подиву. Посеред покинутого табору височів величезний дерев'яний кінь. Ніхто не міг збагнути, навіщо греки залишили цю дивну споруду. Одні пропонували скинути його в море, інші — перевезти до міста й поставити на акрополі (*укріплена найвища частина стародавнього міста*). Через це між троянцями спалахнула суперечка.

Саме тоді до них вийшов жрець Аполлона Лаокоон. Він гаряче закликав співгромадян знищити коня, бо був певен: усередині ховаються грецькі воїни, а сама споруда — лише підступна пастка, вигадана Одиссеєм. Лаокоон не вірив, що вороги добровільно покинули Троаду, і благав нікому не довіряти. Він навіть сказав, що остерігався б греків, навіть якби вони прийшли з дарами.

На підтвердження своїх слів Лаокоон підняв важкий спис і з усієї сили метнув його в дерев'яного коня. Від удару той здригнувся, а з його нутра долинув приглушений брязкіт зброї. Та боги вже затьмарили розум троянців. Вони не звернули уваги на це страшне попередження і вирішили будь-що

доправити коня до міста. Так починало здійснюватися невідворотне веління долі.

Поки троянці юрмилися довкола дерев'яного коня й дедалі уважніше його розглядали, неподалік раптом почувся галас. Це пастухи вели зв'язаного полоненого, який сам добровільно віддався їм у руки. Ним виявився грек на ім'я Сінон. Троянці оточили бранця й почали насміхатися з нього. Сінон мовчав, удаючи переляканого, і лише тривожно озирався навколо. Нарешті він заговорив. Зі сльозами на очах почав скаржитися на свою тяжку долю й нещастя, які нібито випали на його життя.

Його розповідь зворушила царя Пріама та багатьох троянців. Вони почали розпитувати, хто він і чому залишився тут сам. Тоді Сінон виклав історію, яку для нього заздалегідь придумав хитрий Одиссей. Він запевняв, що Одиссей давно прагнув його загибелі, адже Сінон був родичем Паламеда — героя, якого цар Ітаки люто ненавидів. Коли ж греки вирішили припинити облогу, Одиссей нібито переконав віщуна Калхаса оголосити, що боги вимагають людської жертви за щасливе повернення війська додому. Калхас довго вдавав, що не знає, кого обрати, але зрештою назвав жертвою саме Сінона.

За словами полоненого, греки вже зв'язали його й повели до жертovníка (*місце для принесення жертв богам*), та йому вдалося розірвати мотузки й утекти. Довгий час він переховувався серед густих очеретів, очікуючи, поки грецькі кораблі відпливуть. Коли ж вони зникли за обрієм, він покинув схованку й навмисно віддався в руки троянських пастухів.

Троянці повірили кожному його слову. Пріам наказав звільнити Сінона від пут і запитав, навіщо греки залишили біля табору величезного дерев'яного коня. Саме цього питання Сінон і чекав.

Урочисто закликавши богів у свідки своєї «правдивості», він відповів, що кінь є даром для Афіни Паллади. За його словами, богиня розгнівалася на греків через викрадення палладія (*священної статуї Афіни, яку вважали оберегом Трої*), тому вони й залишили такого велетенського коня, щоб повернути її прихильність. А ще Сінон запевнив, що якщо троянці ввезуть цього коня до міста, він стане для Трої могутнім захистом і принесе їй перемогу. І цьому підступному обманові троянці теж повірили. Сінон бездоганно виконав роль, яку доручив йому Одиссей.

Та остаточно переконало мешканців Трої дивовижне знамення, яке, як вони вважали, послала сама Афіна Паллада. Раптом із моря з'явилися дві величезні змії. Вони стрімко наближалися до берега, звиваючись довгими кільцями поміж хвиль. На їхніх головах височіли червоні гребені, а очі палали, мов вогонь. Змії виповзли на берег саме там, де Лаокоон приносив жертву Посейдонові — богові моря.

Побачивши страховиськ, троянці в паніці розбіглися. А змії кинулися просто до двох синів Лаокоона й міцно обвили їх своїми тілами. Батько відчайдушно кинувся рятувати дітей, але чудовиська схопили й його. Вони стискали своїми кільцями Лаокоона та його синів і смертельно жалили їх. Як не намагався нещасний жрець вирватися й визволити дітей, усе було марно. Отрута дедалі глибше проникала в їхні тіла, сили покидали їх, а біль ставав нестерпним. Востаннє скрикнув Лаокоон, відчувши наближення смерті, і загинув разом із синами, яких не зміг урятувати. Троянці вирішили, що це покарання богів за його недовіру до священного дару. Виконавши свою

страшну місію, змії відповзли й сховалися під щитом статуї Афіни Паллади.

Загибель Лаокоона остаточно розвіяла всі сумніви. Троянці вирішили будь-що доправити дерев'яного коня до міста. Оскільки він був надто великим і не проходив крізь міську браму, вони навіть розібрали частину муру. Під звуки музики, урочисті співи й вигуки радості люди потягли коня на товстих канатах до Трої. Чотири рази він ударявся об кам'яні стіни, коли його протягували через пролом, і щоразу з його нутра долинав приглушений брязкіт зброї. Але засліплені радістю троянці не звертали на це уваги. Нарешті коня встановили на акрополі.

Лише віща Кассандра відчула, що над Троєю нависла страшна біда. Побачивши дерев'яного коня в акрополі, вона почала пророкувати загибель міста. Але троянці лише сміялися з її слів, адже вони давно звикли не вірити її передбаченням.

Тим часом усередині коня в цілковитій тиші сиділи грецькі герої. Вони напружено дослухалися до кожного звуку, що долинав іззовні. Раптом вони почули голос прекрасної Єлени. Вона ходила навколо коня й, наслідуючи голоси їхніх дружин, по черзі кликала воїнів на ім'я, сподіваючись змусити когось видати себе. Один із героїв уже хотів відповісти, але Одисей вчасно затулив йому рота й урятував усіх від викриття.

Воїни чули радісний гомін міста, святкові пісні та веселощі троянців, які були певні, що війна нарешті завершилася. Та згодом настала ніч. Святкування стихли, і Троя поринула в глибокий сон. Тоді біля дерев'яного коня почувся тихий голос Сінона — це був умовний знак, що настав час діяти.

Сінон уже встиг розпалити велике багаття біля міської брами. Його полум'я стало сигналом для грецького війська, яке чекало за островом Тенедос. Тим часом герої обережно, намагаючись не бряжчати зброєю, почали виходити з дерев'яного коня. Першими спустилися Одисей та Епей. Вони швидко розійшлися темними вулицями заснулої Трої й підпалили будинки. Незабаром місто охопила пожежа, а криваве сяйво полум'я освітили його приречені мури.

На допомогу героям поспішили й інші грецькі загони, які вже повернулися до берега. Через пролом у міському мурі вони ввірвалися до Трої, і розпочалася люта битва. Троянці боронилися всім, що траплялося під руку: кидали в нападників палаючі колоди, меблі, хатне начиння, билися навіть рожнами, на яких ще недавно смажили м'ясо для святкового бенкету. Але греки не знали пощади. З усіх боків лунали крики й плач, а вулицями охопленого вогнем міста бігли налякані жінки та діти.

Нарешті грецькі воїни підійшли до палацу царя Пріама, оточеного міцним муром із баштами. Троянці боролися з відчайдушною мужністю й навіть скинули на ворогів одну з веж. Та це лише розпалило нападників. Із сокирою в руках син Ахілла Неоптолем вибив браму палацу й першим увірвався всередину. За ним кинулися інші герої та воїни. Палац наповнився криками переляканих жінок і дітей. Дочки та невістки Пріама зібралися біля віктарів, сподіваючись знайти там захист. Сам старий цар узяв до рук зброю, бажаючи або врятувати своїх рідних, або загинути разом із ними. Але цариця Гекаба благала його не йти в бій і шукати порятунку біля священного віктаря, адже

немічний старець уже не міг протистояти молодим і могутнім героям.

Раптом до внутрішнього двору палацу увірвався Неоптолем. Він переслідував смертельно пораненого Політа — одного із синів царя Пріама. Юнак намагався врятуватися втечею, але син Ахілла наздогнав його і сильним ударом списа повалив на землю просто біля ніг батька. Побачивши загибель сина, Пріам у розпачі кинув свій спис у Неоптолема. Та зброя старого царя безсило відскочила від міцного панцира воїна. Тоді розгніваний Неоптолем схопив Пріама за сиве волосся і встромив йому в груди меч. Так загинув володар Трої у власному палаці, де багато років мудро правив своїм народом.

Ніхто з його синів не зміг урятуватися. Не оминула страшна доля навіть маленького онука Пріама — Астіанакса, сина славного Гектора. Греки вирвали дитину з рук нещасної Андромахи й скинули з високих мурів Трої. Тим часом Менелай знайшов у палаці Деїфоба, який після загибелі Паріса став чоловіком Єлени, і вбив його. У гніві він хотів покарати й саму Єлену, через яку, на його думку, почалася війна. Але Агамемнон зупинив брата, а богиня Афродіта знову пробудила в серці Менелая колишнє кохання. Тож він забрав Єлену із собою й повів до свого корабля.

Дочка Пріама, віща Кассандра, шукала порятунку у святилищі Афіни Паллади. Там її застав Аякс, син Оїлея. Кассандра припала до статуї богині, обійнявши її руками й благаючи про захист. Але Аякс силоміць відірвав дівчину від священного образу, і від його грубого ривка статуя впала на кам'яну підлогу храму й розбилася. Цей вчинок обурив навіть самих греків, а велика Афіна не

пробачила наруги над своїм святилищем. Згодом вона жорстоко помстилася Аяксові.

Серед усіх захисників Трої врятувався лише герой Еней. Він залишив охоплене полум'ям місто, несучи на плечах свого старого батька Анхіза, а поруч із ним ішов його маленький син Асканій. Пощадили греки й мудрого Антенора, адже той завжди радив троянцям повернути Менелаєві Єлену та скарби, які викрав Паріс, щоб уникнути війни.

Ще довго після битви палала Троя. Густі клуби диму здіймалися високо в небо, а червоне сяйво пожежі було видно за багато кілометрів. За переказами, навіть боги сумували, дивлячись на загибель великого міста. Побачивши величезну заграву й стовпи диму, навколишні народи зрозуміли, що впала могутня Троя — місто, яке багато років вважалося одним із найсильніших і найбагатших у всій Малій Азії (*історична назва великого півострова на заході Азії*).